

Stall Hawker Pattern and Adaptation of Sawan Park in NakhonSawan Municipality

Ratchapol Laosuksri^{1*} and Darin Khongsatjaviwat²

¹ Master of Political Science Program, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Thailand

² Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: ratchapol63@nu.ac.th

ABSTRACT

This research article aimed (1) to study the operations of the Nakhonsawan Municipality in enforcing the policy on street vendor organizations in Sawan Park, Nakhonsawan Municipality, and (2) to study the patterns and adaptation of street vendors affected by the implementation of the Nakhon Sawan Municipality's policy. The population consisted of 4 municipal officials of Nakhonsawan Municipality and 60 street vendors in Sawan Park, Nakhon Sawan. The sampling method split in half was employed with a specific sampling. Due to inclusion and exclusion criteria, the obtained samples included 2 municipal officials and 30 street vendors. This was qualitative research. The tools for data collection included in-depth interviews with in-depth analysis from key informants. The findings revealed that Nakhonsawan Municipality effectively implemented the policy on street vendor organizations, leading to well-organized orderliness in the area, compared to the period before the policy. Regarding the patterns and adaptation of street vendors affected by the implementation of the policy of Nakhonsawan Municipality, they could adapt according to the strict policy on street vendor organizations regardless of further problems in the area. Therefore, street vendors and officials could coexist in peace.

Keywords: Hawker Stalls, Sawan Park, Nakhon Sawan Municipality

รูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์

รัชพล เลาสุขศรี^{1*} และ ดาริน คงสัจวิวัฒน์²

¹ นิติบัญญัติโท ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

² ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: ratchapoll63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของเทศบาลนครสวรรค์ในการนํานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครสวรรค์ และ (2) เพื่อศึกษารูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ได้รับผลกระทบจากการนํานโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลนครสวรรค์ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าทีเทศกิจของเทศบาลนครสวรรค์จำนวน 4 ราย และผู้ค้าหาบเร่แผงลอยบริเวณอุทยานสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์จำนวน 60 ราย ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งครึ่ง และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเข้าและเกณฑ์การคัดออก จากจำนวนประชากรส่งผลให้ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่เทศกิจ จำนวน 2 ราย และผู้ค้าหาบเร่แผงลอย จำนวน 30 ราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลนครสวรรค์นํานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่มากกว่าก่อนที่จะมีการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย รูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ได้รับผลกระทบจากการนํานโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลนครสวรรค์คือผู้ค้าสามารถปรับตัวตามนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยอย่างเคร่งครัด รวมถึงไม่สร้างปัญหาในพื้นที่เพิ่มเติม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ค้ากับเจ้าหน้าที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

คำสำคัญ: ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย, อุทยานสวรรค์, เทศบาลนครสวรรค์

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

“หาบเร่แผงลอย”คือการค้าขายบริเวณริมถนนโดยเป็นวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานานพบว่ามีผู้ประกอบการอาชีพนี้อยู่มากมายในประเทศไทยส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถกำกับดูแลการค้าลักษณะนี้ได้อย่างทั่วถึง (เอกรินทร์ ศิริโรตตันชัย, 2563) จึงเกิดข้อพิพาทจากสังคมในด้านปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอย (ณัฐพงศ์ เปรมพูลสวัสดิ์ และ จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ, 2561) แต่ว่าทางภาครัฐนั้นยังไม่สามารถกำกับดูแลการค้าในลักษณะนี้ได้อย่างทั่วถึงจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทจากทางสังคมในหัวข้อเกี่ยวกับความเหมาะสมของการประกอบอาชีพรูปแบบนี้ และมีการกล่าวยกประเด็นในเรื่องการเกิดปัญหาการรูกล้ำพื้นที่สาธารณะ หรือเกิดการสร้างความสกปรกบนบริเวณพื้นที่สาธารณะ จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้หน่วยงานภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดระเบียบให้กับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมากขึ้น (นฤมล นิราทร, 2560) จากปัญหาที่เกิดขึ้นถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่บ่อยครั้งจากสังคม นำมาซึ่งการเกิดข้อพิพาทและความขัดแย้ง เนื่องจากทางสังคมมีมุมมองที่ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการประกอบอาชีพลักษณะนี้ ทำให้ต่อมาจึงได้มีการนํานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยบนพื้นที่สาธารณะแก่ผู้คนในสังคมที่ใช้สัญจรไปมา รวมถึงการสร้างความสะดวกสบายบนพื้นที่ในบริเวณที่มีการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ในกรณีพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์รวมของประชาชนจากทั่วประเทศในการเข้ามาอาศัยอยู่เพื่อความต้องการที่จะมีชีวิตที่มีคุณภาพและดีขึ้นกว่าเดิม และมีประชาชนซึ่งมีรายได้น้อยบางส่วนหันมาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยบนทางเท้าเพราะการค้าขายรูปแบบนี้ใช้เงินลงทุนน้อย ไม่ต้องเสียภาษีให้รัฐ จึงส่งผลให้มี

ปริมาณผู้ค้าบนทางเท้าเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถควบคุมจำนวนได้ และท้ายที่สุดก็กลายเป็นปัญหาใหญ่ของประชาชนชาวกรุงเทพมหานครที่เกิดปัญหาไม่สามารถใช้พื้นที่ในการสัญจรและปัญหาเรื่องความปลอดภัยสาธารณะในการใช้รถบนถนนรวมทั้งปัญหาการไม่รักษาความสะอาดของทางเท้าและผิวถนน (นภัสวรรณ สุภาวรรณ, 2559)

จากที่กล่าวมา ปัญหาผู้ค้าหาบเร่แผงลอย เป็นปัญหาเดียวกันที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ โดยเฉพาะในพื้นที่อุทยานสวรรค์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ที่ตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมืองและมีผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมาค้าขายในบริเวณนี้เป็นจำนวนมากที่สุดจากทุกจุดผ่อนผันในเขตที่เทศบาลนครนครสวรรค์กำกับดูแลและเป็นจุดที่เกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอย่างต่อเนื่องนับแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาจึงมีการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติในพื้นที่ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยต้องมีรูปแบบและการปรับตัวจากผลกระทบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาผลการดำเนินงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยบริเวณพื้นที่อุทยานสวรรค์โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติและแนวคิดเรื่องรูปแบบรวมถึงศึกษาผลกระทบของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจากการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยมาปฏิบัติ ผ่านแนวคิดการปรับตัวจากผลกระทบที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้รับเพื่อนำไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาหาบเร่แผงลอยบริเวณอุทยานสวรรค์ ในอนาคตและสังเคราะห์ถึง แนวทางการดำเนินงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติและนำเสนอรูปแบบและการปรับตัว ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่รับผลกระทบจากนโยบายหาบเร่แผงลอยและผลการวิจัยยังเป็นแนวทางให้ผู้สนใจ ศึกษาในหัวข้อลักษณะเดียวกันนี้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ในการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติในพื้นที่อุทยานสวรรค์
2. เพื่อศึกษารูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศกิจของเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 4 คน และผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 60 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการแบ่งครึ่งของจำนวนประชากรและทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (1) กลุ่มเป้าหมายสะดวกในการให้สัมภาษณ์ข้อมูล (2) ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ขายในบริเวณอุทยานสวรรค์มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป และ (3) เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครนครสวรรค์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยเท่านั้น

มีเกณฑ์การคัดออก 1) กลุ่มเป้าหมายไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์ข้อมูล 2) เป็นผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่ได้ขายในบริเวณอุทยานสวรรค์มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ผู้ค้าที่เพิ่งมาขายใหม่ได้ไม่นานจะถูกคัดออกในเกณฑ์นี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่เทศกิจของเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 2 คน และผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) หัวข้อในแบบสัมภาษณ์ของทั้งสองกลุ่มจะมีข้อความที่แตกต่างกัน มีการแบ่งหัวข้อออกเป็นหัวข้อใหญ่มีคำถามภายในแต่ละหัวข้อแยกย่อยออกไป ดังนี้

หัวข้อแบบสัมภาษณ์ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยหลักดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้รับจากการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติ แนวคิดเรื่องรูปแบบการปรับตัวที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย, ข้อเสนอแนะของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

หัวข้อแบบสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่เทศกิจเทศบาลนครนครสวรรค์หลักดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์, ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานของภาครัฐและผลกระทบต่อผู้ค้าหาบเร่แผงลอย แนวคิดเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย, ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

การตรวจสอบเครื่องมือ เครื่องมือในงานวิจัยนี้ผ่านการตรวจสอบและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในด้านความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และในด้านเนื้อหา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ และเจ้าหน้าที่เทศกิจของเทศบาลนครนครสวรรค์

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากค้นคว้าจาก เอกสาร หนังสือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและสังเคราะห์ผลสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้เพื่อใช้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาทำการวิเคราะห์อีกครั้งเพื่อศึกษาหาความเชื่อมโยงกับหลักแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษารูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดเรื่องการปรับตัว และแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบมาอธิบายตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบาย และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายที่นำไปปฏิบัติ การศึกษาความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติทำให้ทราบถึงขอบเขตของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีความหมายครอบคลุมในกิจกรรมส่วนไหนของการวิเคราะห์นโยบายบ้าง โดยเฉพาะการศึกษาจากทัศนะที่หลากหลายของนักวิชาการทำให้สามารถขยายมุมมองเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างรอบด้าน ซึ่งบางส่วนอาจมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและบางส่วนอาจแยกความแตกต่าง ออกอย่างชัดเจน

ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ กล้า ทองขาว (2551) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการนำนโยบายที่ได้รับความเห็นชอบแล้วไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการและระยะเวลาที่ต่อเนื่อง แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลาโดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อให้สามารถจัดการและดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่วางไว้

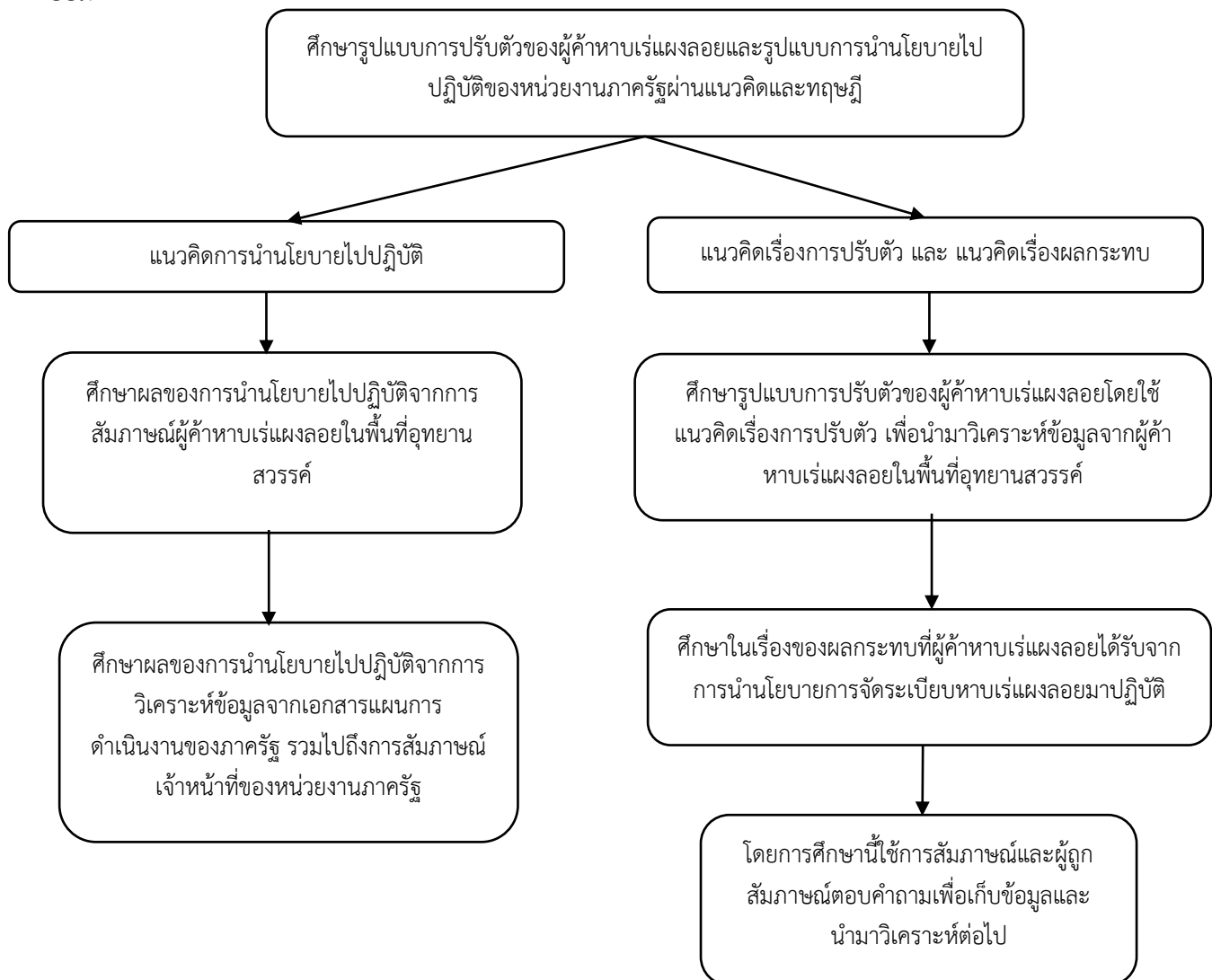
การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นกระบวนการซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย โดยอาศัยองค์กรที่รับผิดชอบในส่วนของการนำนโยบายไปดำเนินการรวมถึงมีการสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหน้าที่ของตนว่าจะมีแนวทางอย่างไรจึงจะนำนโยบายที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่วางไว้

2. แนวคิดเรื่องการปรับตัวและผลกระทบ

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2544) ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่าการปรับตัวคือการที่บุคคลสามารถขัดเกลาพฤติกรรมให้เข้ากับแบบแผนของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถมีชีวิตรอยู่อย่างปกติสุขทั้งทางกายและ

จิตใจ ไม่เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น สรุปการปรับตัว คือ กระบวนการที่มนุษย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรอบตัวซึ่งมีสถานการณ์และสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน พบว่าการปรับตัวไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นไปในรูปแบบเดียวกันเนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ต่างๆที่ตนพบเจอแตกต่างกันออกไป

ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ (2542) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบไว้ว่า “ผลกระทบ” (Impact) หมายถึงผลการดำเนินงานกิจกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมโดยผลกระทบดังกล่าวอาจจำแนกออกตามประเภท ขนาดและระยะเวลา ได้แก่การสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น การสูญเสียงานที่ดินทำกิน มูลค่าบ้านและทรัพย์สินลดลง และความสูญเสียเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ขนาดของผลกระทบจะมีตั้งแต่ระดับน้อยถึงมากและระยะเวลาของผลกระทบก็มีทั้งระยะสั้น ไปถึงระยะยาว ดังนั้น ผลกระทบคือผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต สามารถเป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายตามสถานการณ์ต่างๆ ในทางตรงและทางอ้อม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การดำเนินงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ในการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติในพื้นที่อุทยานสวรรค์

สภาพปัญหาก่อนมีการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจะมีลักษณะเป็นการตั้งร้านค้าบนถนน มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุสูง ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยและลูกค้าที่มาจับจ่ายใช้สอยต้องประสบกับความเสี่ยงที่จะอาจเกิดขึ้นต่อชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากบริเวณจุดวางขายสินค้าของผู้ค้าจะเลือกประกอบการค้าขายตามบริเวณริมทางเท้าหรือริมถนนที่มีผู้คนสัญจรอย่างคับคั่ง การขายสินค้าของร้านค้าจะไม่มีความเป็นระเบียบ ผู้ค้าจะไม่มีพื้นที่ประจำในการวางสินค้า และช่วงเวลาเปิดขายที่ไม่แน่นอน ไม่มีการทำสัญญาเช่ากับทางภาครัฐ ร้านค้าในพื้นที่อุทยานสวรรค์จะวางขายกันอย่างอิสระไม่มีข้อบังคับใดๆ ทำให้ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีการตั้งแผงลอยบนทางเท้าละเมิดสิทธิ์ของประชาชนทำให้พื้นที่ทางเท้าไม่สามารถสัญจรได้สะดวกมีการตั้งร้านบนผิวถนนส่งผลให้การจราจรติดขัด

ภายหลังเมื่อมีการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ในพื้นที่อุทยานสวรรค์เกิดความเป็นระเบียบมากขึ้น โดยเปลี่ยนการวางขายบนถนนมาเป็นวางขายบนพื้นที่จัดสรรของเทศบาลนครนครสวรรค์ ทำให้อุบัติเหตุลดลงผู้ค้าเริ่มมีการทำสัญญาเช่าพื้นที่กับเทศบาลนครนครสวรรค์ ผู้ค้าจึงมีพื้นที่ประจำในการวางแผงขายสินค้าเป็นหลักแหล่งมีระยะเวลาในการขายที่ชัดเจน ทำให้การรักษาความสะอาดในพื้นที่ของผู้ค้ามีความสะดวกยิ่งขึ้น ส่งผลให้พื้นที่ที่มีความสะอาดลูกค้ามีความต้องการเข้ามาซื้อสินค้าจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมากขึ้นกว่าเดิม โดยมีเจ้าหน้าที่เทศกิจในบริเวณพื้นที่เป็นประจำ เพื่อตรวจสอบความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ ตรวจสอบความสะอาด รวมถึงตรวจสอบว่า ร้านค้าวางขายสินค้าตามเวลาหรือไม่ หากมีข้อมูลข่าวสารที่ต้องแจ้งแก่ผู้ค้าเจ้าหน้าที่จะทำการประสานงานเบื้องต้นไปยังประธานชมรมกลุ่มผู้ค้าที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นอีกช่องทางในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ค้ารายย่อยต่างๆ จากนั้นทางเจ้าหน้าที่เทศกิจจะเข้ามาประชาสัมพันธ์ข่าวสารเจ้าหน้าที่เทศกิจมีการคำนึงถึงหลักคุณธรรม มีการผ่อนผัน ยืดหยุ่นกับทางผู้ค้าหาบเร่แผงลอย มีการประนีประนอมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเบื้องต้น พบว่าเจ้าหน้าที่เทศกิจได้มีการทำงานโดยใช้แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติอันเล็งถึงความสอดคล้องต้องกันของผู้คนในสังคมมาเป็นข้อปฏิบัติในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยบริเวณอุทยานสวรรค์ โดยมีประธานชมรมผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเพื่อให้เข้ามาช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่เทศกิจเรื่องการแจ้งกฎระเบียบให้กับผู้ค้าในบริเวณกำกับดูแลผู้ค้าในชมรมระดับหนึ่งหรือช่วยรับฟังข้อร้องเรียนจากกลุ่มผู้ค้าแสดงถึงการเปิดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายของภาครัฐแสดงถึงเจ้าหน้าที่เทศกิจมีการปฏิบัติงานอันเล็งถึงการสร้างความเข้าใจและเปิดรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างทั่วถึง

2. รูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์

ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีรูปแบบและการปรับตัวหลังจากการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย คือทางผู้ค้าจะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ มีการทำสัญญาเช่ากับทางเทศบาลนครนครสวรรค์ในการจองพื้นที่วางแผงขายสินค้า มีการวางขายเป็นเวลาชัดเจนช่วยกันรักษาความสะอาดในพื้นที่ รวมถึงให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ไม่สร้างปัญหาเพิ่มเติม และผู้ค้ายังต้องปรับตัวโดยการเก็บแผงกลับตามเวลาที่ข้อบังคับกำหนด เนื่องจากรูปแบบของการค้าในพื้นที่อุทยานสวรรค์มีลักษณะเป็นพื้นที่วางแผงร้านช่วงกลางวันและหัวค่ำซึ่งมีระยะเวลาแบ่งเป็นสองช่วง ได้แก่ ช่วงแรกจะเริ่มมีการวางขายสินค้าของผู้ค้าตั้งแต่ระยะเวลา 10.00น.-15.00 น.และ 16.00 น.-21.00 น. โดยผู้ค้าต้องปรับตัวตามเวลาที่กำหนดเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย

นโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยพื้นที่อุทยานสวรรค์ ส่งผลกระทบเชิงบวกทำให้ผู้ค้ามีพื้นที่ในการวางแผงขายเป็นหลักแหล่งมีระยะเวลาในการวางขายที่แน่นอน รวมถึงมีพื้นที่จอดรถสำหรับลูกค้าที่มีความสะดวกสบาย ส่งผลให้พื้นที่อุทยานสวรรค์มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและลูกค้าแวะเวียนเข้ามาซื้อสินค้าได้มากขึ้นซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกต่อรายได้ของผู้ค้าที่เพิ่มขึ้น ยังส่งผลดีกับผู้ซื้อและผู้ค้าช่วยลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สินด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ผลกระทบในเชิงลบ ได้แก่ ผู้ค้าต้องคอยเก็บแผงขายสินค้ากลับไป เพื่อให้เจ้าหน้าที่เข้ามาทำความสะอาดพื้นที่ และภาครัฐไม่มีการสร้างหลังคาแบบถาวร ทำให้ผู้ค้าต้องนำแผงสินค้าหรือหลังคามาดัดตั้งกันเอง

อภิปรายผล

จากผลการดำเนินงานของเทศบาลนครนครสวรรค์ในการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติในพื้นที่อุทยานสวรรค์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีผลลัพธ์ออกมาเป็นที่น่าพึงพอใจจากผู้ซื้อและผู้ค้าในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อสร้างความเป็นระเบียบในพื้นที่ อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครสวรรค์มีรูปแบบการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน มีระเบียบชัดเจนในการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่จะมีการประชาสัมพันธ์ไปยังผู้ค้าหาบเร่แผงลอยก่อนจะมีการนำนโยบายมาปฏิบัติจากนั้น เทศบาลนครสวรรค์ได้ทำการสร้างพื้นที่ทางเท้าขึ้นในบริเวณอุทยานสวรรค์ รวมถึงมีการแจกแผ่นพับใบปลิวเพื่อประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงในอุทยานสวรรค์ เพื่อให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยขึ้นมาวางขายสินค้าบนนี้แทนการวางแผงขายบนถนน เจ้าหน้าที่เทศกจึงมีการรับแจ้งความประสงค์จากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยว่าผู้ค้าต้องการวางแผงขายสินค้าบริเวณพื้นที่จุดไหนจึงจะเข้ามาตีเส้นแบ่งพื้นที่ร้านค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้ค้า พบว่า ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยแต่ละรายมีความต้องการพื้นที่ของร้านไม่เท่ากัน รูปแบบการตีเส้นจะตีบนพื้นที่ทางเท้าโดยตีออกจากกำแพงอุทยานสวรรค์เป็นระยะ 2 เมตร สอดคล้องกับ วันชัย คุ่มตลอด และ วราภรณ์ จุลปานนท์ (2562) กล่าวว่า แนวทางการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยนั้น ควรมีการวิเคราะห์รูปแบบและความต้องการที่จะใช้พื้นที่ทางเท้าบริเวณที่ต้องการจะจัดระเบียบออกมา เพื่อให้สามารถตีเส้นได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยและไม่ส่งผลกระทบต่อการจำหน่ายสินค้าของผู้ค้า รวมถึงประชาชนสามารถสัญจรได้อย่างสะดวกในบริเวณดังกล่าว จากนั้นเจ้าหน้าที่เทศกจึงจะประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาลนครสวรรค์ให้เข้ามาช่วยดูแลทำความสะอาดในทุกสัปดาห์และมาเก็บขยะทุกวันโดยมีรูปแบบการเก็บเงินคือมีการคิดค่าบริการรายเดือนจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่เทศกจึงจะมีรูปแบบการทำงานคือจะมีการส่งเจ้าหน้าที่มาคอยตรวจตราในบริเวณพื้นที่เป็นประจำอย่างเข้มงวด เพื่อตรวจทำความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ รวมถึงตรวจว่ามีร้านค้าวางแผงขายสินค้าออกมานอกพื้นที่ทางเท้าหรือไม่ อีกปัจจัยในความสำเร็จของการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยบริเวณอุทยานสวรรค์ เกิดจากเจ้าหน้าที่เทศกมีการปฏิบัติงานร่วมกับชมรมกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยบริเวณอุทยานสวรรค์ในการรับทราบข้อเสนอแนะหรือปัญหาที่ผู้ค้าแจ้งเข้ามา เพื่อนำไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นแสดงถึงการรับฟังข้อเรียกร้องจากผู้ค้า เพื่อหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือและรับฟังข้อคิดเห็นจากทุกฝ่ายเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบาย

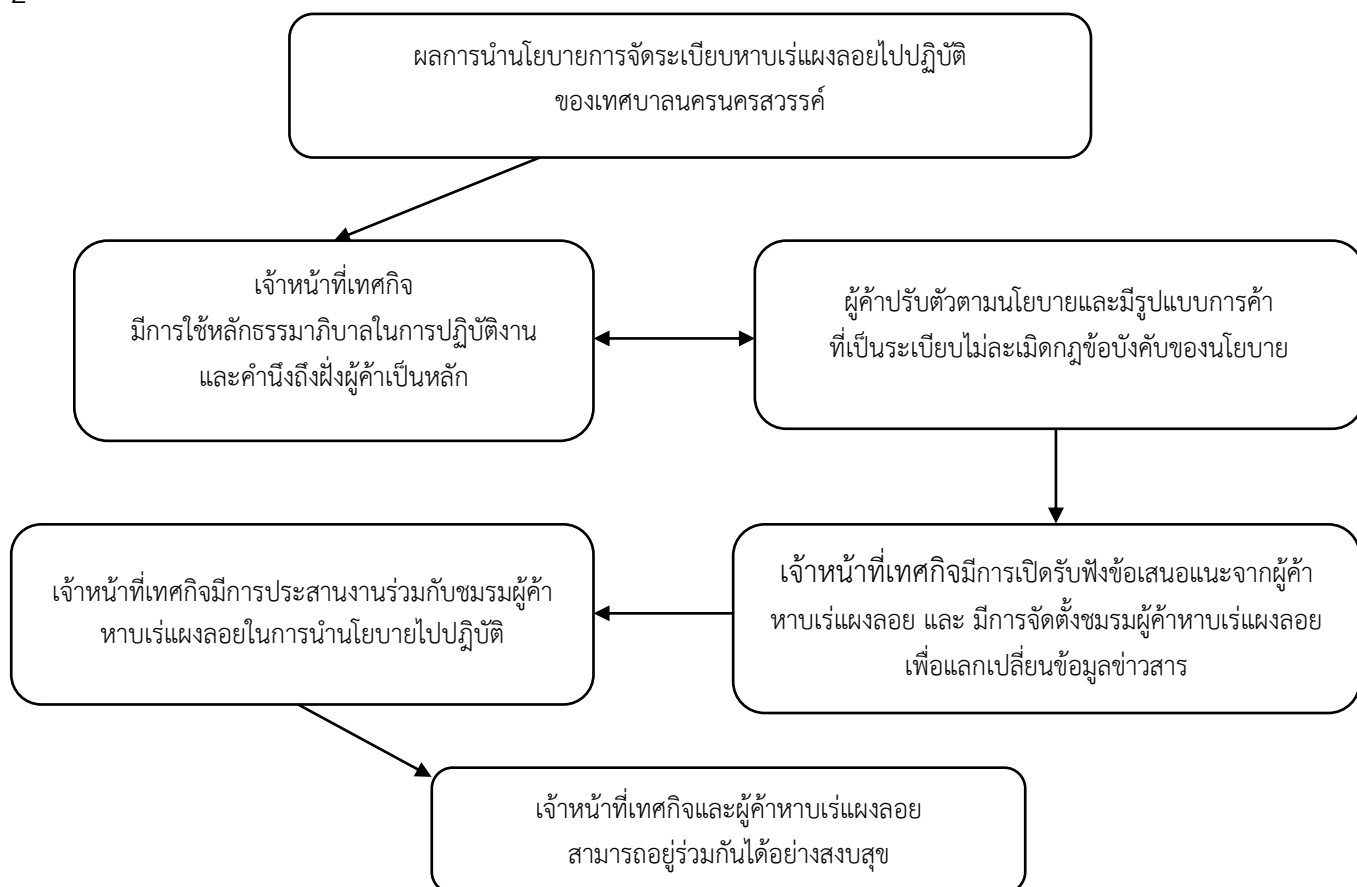
จากผลการศึกษาผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีรูปแบบปรับตัวหลังมีการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ได้แก่ ในการตั้งร้านค้าบนพื้นที่ทางเท้าบริเวณอุทยานสวรรค์ ผู้ค้าจะมีการทำสัญญาเช่าจองพื้นที่ประจำในการวางขายและจ่ายค่าทำความสะอาดในทุกเดือนกับเทศบาลนครสวรรค์ ส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่ ผู้ค้ามีการปรับตัวในเรื่องระยะเวลาการขาย รวมถึงเวลาเปิดปิดร้านที่ชัดเจนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีรูปแบบการปรับตัวจากนโยบายในลักษณะการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางภาครัฐได้ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด ไม่ทำตัวมีปัญหาไม่สร้างปัญหากับเจ้าหน้าที่ พบว่า รูปแบบดังกล่าวเป็นวิธีการปรับตัวที่ผู้ค้าเห็นพ้องว่าเป็นรูปแบบการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพที่สุดในตอนนี้ โดยสาเหตุมาจากการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยมาปฏิบัติส่งผลดีกับผู้ค้า มีส่วนให้ผู้ค้าสามารถค้าขายเป็นหลักแหล่งมีพื้นที่ประจำในการขายมีรูปแบบหรือระบบการขายที่ดีขึ้นกว่าเดิม มีความยืดหยุ่นสูงในการปรับตัวให้เข้ากับนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยที่นำมาปฏิบัติ เนื่องจากสามารถกำหนดเวลารวมถึงสถานที่ในการขายด้วยตนเองได้ โดยอ้างอิงจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเป็นผู้กำหนดในการทำสัญญาจองแผง กำหนดจุดวางขายสินค้า และกำหนดระยะเวลาในการวางแผงขายกับเทศบาลนครสวรรค์ นอกจากนี้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยสามารถเคลื่อนย้ายร้านได้สะดวกในเวลาที่ต้องการไปค้าขายบริเวณพื้นที่อื่นในอนาคต แสดงถึงความยืดหยุ่นและความสะดวกในการค้าขาย สอดคล้องกับ สุจิตรา สามัคคีธรรม (2560) กล่าวว่า หาบเร่แผงลอยคืออาชีพที่มีความยืดหยุ่นคล่องตัวสูงส่งผลให้ผู้ค้านั้น สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว และอาชีพนี้มีความยืดหยุ่นสูงทางด้านสถานที่ เนื่องจากหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่สามารถเคลื่อนย้ายหรือปรับเปลี่ยนสถานที่ในการขายได้ง่าย พบว่า หาบเร่แผงลอยมีความยืดหยุ่นด้านเวลาซึ่งเกิดจากผู้ค้าสามารถกำหนดเวลา

จำหน่ายสินค้าของตนได้และเป็นธุรกิจนอกระบบที่ใช้เงินทุนต่ำในการเริ่มต้น ทำให้ผู้ค้าทั่วไปสามารถเริ่มประกอบการไม่ยากนัก ซึ่งสอดคล้องกับ บวร ทรัพย์สิงห์ และ วิชา โกมินทร์ (2562) กล่าวว่า อาชีพหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพอิสระที่เริ่มต้นง่าย ผู้ค้าไม่ต้องมีทักษะหรือต้นทุนมาก รวมถึงมีความเป็นอิสระสูง ส่งผลให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยสามารถปรับตัวให้เข้ากับนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากรูปแบบการค้าขายดั้งเดิมมีความยืดหยุ่นคล่องตัวสูงผู้ค้าจึงสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตได้โดยใช้เวลาไม่นาน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษารูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่เทศกิจรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีรูปแบบการทำงานที่มีระเบียบจริงจังเข้มงวดในการปฏิบัติหน้าที่ส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบภายในพื้นที่ และการน่านโยบายไปปฏิบัติเจ้าหน้าที่เทศกิจมีการคำนึงถึงหลักคุณธรรมในการดำเนินงาน รวมถึงการประสานงานร่วมกับชมรมผู้ค้าในการน่านโยบายไปปฏิบัติส่งผลให้เจ้าหน้าที่กับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เนื่องจากมีความถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าหน้าที่เทศกิจกับทางผู้ค้านั่นเอง ดังภาพที่

2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา รูปแบบและการปรับตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ สรุปได้ว่าผลลัพธ์ที่ออกมามีประสิทธิภาพอ้างอิงจากการมีระเบียบเกิดขึ้นในพื้นที่ และมีผลตอบรับเชิงบวกจากผู้ซื้อและผู้ค้า โดยมีสาเหตุ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีความเข้าใจในนโยบายก่อนนำไปปฏิบัติ รวมถึงมีขั้นตอนแบบแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้เทศบาลนครนครสวรรค์สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการน่านโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผง

ลอยไปปฏิบัติเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่ ซึ่งเป็นจุดที่เกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมากที่สุดในที่เขตเทศบาลนครนครสวรรค์ดูแล พบว่าระเบียบข้อบังคับจากนโยบายสามารถบังคับใช้ได้จริงกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่ แสดงถึงความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงาน ในมุมมองของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวส่งผลให้เกิดการปรับตัวในรูปแบบของการปรับตัวจากการค้าขายแบบอิสระบนพื้นที่สาธารณะดั้งเดิม มาสู่การค้าในรูปแบบที่นโยบายกำหนด รวมถึงการปฏิบัติตามข้อระเบียบอย่างเคร่งครัดไม่สร้างปัญหาในพื้นที่อุทยานสวรรค์ เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในการค้าขายอีกทั้งผู้ค้าที่มีข้อเสนอแนะต่อนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยในกรณีที่พบปัญหาหรืออยากให้แก้ไขนโยบายในจุดใดก็สามารถแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐได้ แสดงถึงการเปิดกว้าง ในการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายของนโยบาย ทำให้สถานะของผู้ค้าหลังมีการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยมีใช้เพียงต้องยอมจำนนต่อนโยบายอย่างไม่มีปากมีเสียง แต่ยังสามารถร่วมมือกับหน่วยงานรัฐเพื่อพัฒนานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปด้วยกันอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในระดับจังหวัดควรจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนร่วมกันกับหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยและกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง

1.2 เทศบาลนครนครสวรรค์ ควรมีการจัดประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่เทศกิจกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในการปรับปรุงพัฒนาการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยไปปฏิบัติในทุกเดือน

1.3 เทศบาลนครนครสวรรค์ ควรมีการสร้างจุดประชาสัมพันธ์ขึ้นในพื้นที่อุทยานสวรรค์เพื่อใช้เป็นอีกช่องทางในการแจ้งข่าวสารหรือติดต่อกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอย รวมถึงรับฟังข้อเสนอแนะต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยเพื่อสร้างธรรมาภิบาลและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงการศึกษาในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเพิ่มขึ้น

2.2 ควรขยายการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ค้าหาบเร่แผงลอยพื้นที่อุทยานสวรรค์จำนวนที่มากขึ้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเสนอต่อภาครัฐในการพัฒนานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย

เอกสารอ้างอิง

- กล้า ทองขาว. (2551). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผน หน่วยที่ 6 เรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐพงศ์ เปรมพูลสวัสดิ์ และ จาตุรงค์ โพคะรัตน์ศิริ. (2561). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าหาบเร่แผงลอยกับลักษณะเชิงพื้นที่ของเมือง กรณีศึกษา: ย่านรามคำแหง กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม การผังเมือง*, 15(2), 1-16.
- นภัสวรรณ สุภาวรรณ. (2559). ประสิทธิภาพของการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ กรณีศึกษา พื้นที่ปากคลองตลาด. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- นฤมล นิราทร. (2560). การบริหารจัดการการค้าข้างทาง (Street Vending) ในประเทศไทย : สถานการณ์และทิศทางนโยบายที่ควรจะเป็น (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บวร ทรัพย์สิงห์ และ วิชยา โกมินทร์. (2562). การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับหาบเร่แผงลอยในย่านสีลม. *วารสารวิจัยสังคม*, 42(2), 201-230.
- ประสิทธิ์ ดงยิ่งศิริ. (2542). การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2544). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์,
- วันชัย คุ่มตลอด และ วราภรณ์ จุลปานนท์. (2562). *การจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยในพื้นที่เมืองพัทยาอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- สุจิตรา สามัคคีธรรม. (2560). พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของหาบเร่แผงลอย: กรณีศึกษาเขตบางเขน. *วารสารร่วมพฤษ*, 35(3), 158-176.
- เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย. (2563). ขีดความสามารถของกรุงเทพมหานครในการดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 84-100.